

UTASZOK ERDÉLYBEN 1848-1949-BEN

Kenyeres Dénes alezredes

MH Szentgyörgyi Dezső Harcászati repülőezred

Az 1870-ben kiadott Honvédmeház könyve c. munkát lapozgatva, a P. Szatmáry Károly által írt fejezetnél nagyon érdekes sorokra bukkantam. A 31. honvéd zászlóalj (melynek parancsnoka Tóth Ágoston őrnagy volt) 1848 őszén és 1949 elején Erdélyben állomásozott, Bem hadseregében. A szerző elég rosszállóan ír Bem József honvéd tábornokról, a műszaki munkákhoz való viszonyulásával kapcsolatban. Úgy gondolom érdekes lehet a ma műszaki katonái részére elődeik tapasztalata, ezért közreadom a könyvnek ezt a néhány sorát:

"1848. december 2-dikától - egészen december 14-ikéig Zsibón maradtunk. Tóth Ágoston őrnagy, nézete szerint az ily kiváló táborhelyeket meg szokta erősíteni. Ez történt Zsibóval is, hol a 31-ik zászlóaljból szervezett 48 utászunk vezénylete alatt csinos ágyúsáncokat készítettünk a helység déli oldalán, a Szamos felé eső részen.

Ezt két okból említem föl. Először, mert Tóth őrnagy Bemtől a hadászati elvek tekintetében éppen abban tért el, hogy Bem mindig csak az elfoglalásra gondolt, Tóth meg a védelemre és megtartásra is. és a későbbi idő Tóthnak adott igazat. Deés és Zsibó talán az utolsó pontok voltak Erdélyben, melyeket az orosz csapatok elfoglaltak.

A másik ok, amiért főlemlítem az, hogy ha jól emlékszem, az uradalom részéről később panasz érkezett ezen sáncolatok által okozott károk miatt, - mi ha úgy van, jellemző. Mert hiszen éppen a magyar táborozásnak köszönhette Zsibó, hogy a mindenfelől reá törő ellenség ellenében megmaradt.

Bem tábornok az erődítések ügyében sem értett egyet Tóth őrnaggyal. Elég érdekes, hogy ebben éppen azon férfiú

fölfogása ütött el a helyestől, kinek hírére éppen tüzérségi fölénye alapította meg.

Tóth idejében gondoskodott, hogy egy utász-árkász és hidász-karnak vesse meg alapját. Saját egykori zászlóaljából még a hadjárat elején kiválasztott mintegy 50 katonát, többnyire ácsokat és kőműveseket, kiket aztán földmunkához és más hadi építészethez lassanként begyakorolt. és ezeknek már Piskinél nagy hasznát vette Bem tábornok, miután ezek az utászok ott harcközben kétszer állították helyre az osztrákok által fölszedett hidat.

Ezen utász-századdal a dézsi hidak elé készítettett egy meglehetősen nagymérvű hidfőt, mely egy erődítményen kívül, három ágyú üteghelyből állott, s miután hajlandóságomat ezen műszaki munka iránt ismerte, most engemet rendelt ide e csapat szakirányítására.

1849 május vége felé érkeztem Bem altábornagy rendelte következtében Deésre, hol a földsáncokon a kis utászkar vezetése mellett, az én irányításom alatt, naponként 700-1000 berendelt munkás is dolgozott. Kivülem s Tóth Károlyon kívül még egy Keller nevű hadnagy volt ott, ki korábban a bécsi légiónak volt igen jeles tagja. Dobay őrnagytól azt a parancsot kaptam június közepén, hogy a Besztercze és Bethlen közötti utakat vizsgáljam át, ezt meg is tettem, melyről jelentést készítettem.

A hidfő még csak félig volt készen, a mellék-ütegek azonban nagyrészt befejezve voltak, midőn az oroszok betöréséről hírt kaptunk. Pár nap múlva már az egész beszterczei őrség Deésnél állott, bár a borgó-prundt sáncokban egy egész napig meg tudta magát tartani.

Az orosz csapatok érkezésére jól-rosszul befejeztük a sáncok építését, a kész részekből mellvédeket rögtönözvén s a hidat elfoglalás esetén Dobay Károly őrnagy kívánsága szerint a fölgújtásra előkészítettük. A szentbenedeki révet szintén megerősítettük, nehogy megkerüljék a sáncokat az orosz csapatok.

De Bem altábornagy szótárában nem így volt megírva. Másnap délben hirtelen érkezett Deésre, s ránk, kik az erődítésekéről s a védelem előkészületeiről tettünk, reánk kiáltott:

- Miért zárják el Önök az utat előttem? Rögtön takarítsák el a barikádokat, hogy szabadon mehessünk előre, aztán menjenek Fehérvár (Gyulafehérvár) alá, ott van szükség önökre!

Mi engedelmeskedtünk a parancsnak, s másnap már az általunk megépített sáncok üresen álltak, ő pedig azon percben előre nyomult, hogy a kormányzó kívánsága szerint "egy talpalatnyi földet se engedjen át hazánkból vér nélkül az ellenségnek". Be is tölté betű szerint. Némely falut Besztercze környékén kétszer-háromszor kellett tőle elvennie az ellenségnek.

Bemnek igaza volt, hogy Fehérvár alatt szükség lesz ránk. Előbb a Maros hidját szedték fel és készítették összetűtájokra Portusnál, aztán tanyákat építettünk a lovasság részére az Akasztófa-domb háta mögött, végre pedig a felszerelés elszállítására 12 hajót szereltünk fel, melynek aztán én lettem a parancsnoka..."

A fenti sorok is bizonyítják, hogy az Erdélyi Haderegben foglalkoztak a műszaki csapatok szervezésével, kiképzésével s széleskörű alkalmazásával. A hadvezér elképzelése nem mindig azonos a tiszt és a katona véleményével. Bem tábornok a stratégia elvét tartotta szem előtt, a műszaki tiszt pedig a rengeteg elvégzett földmunkát értékelte.

Egyébként Bem József honvéd tábornok, a Honvédelmi Minisztérium szervezeti intézkedése alapján alakította meg sergtesténél a műszaki csapatokat. Elrendelte egy hid- és egy árkász-század felállítását, melyeket később "lovasítani" akart. Ő szervezte meg a Királyhágóntúli utászkart, továbbá a két századnyi székely utászcsapatot, az ás-kart.

Forrás:

- A Honvédmeház könyve - szerkesztette Tóth Kálmán
(Atheaeum kiadó, Pest, 1870.)

----- *** -----

ERŐDÍTÉSI MINTAKERT CSOBANKAN

Horváth Tibor mk. százados, főiskolai adjunktus
Wanczel Gábor mk. őrnagy, főiskolai adjunktus
Kossuth Lajos Katonai Főiskola, Műszaki tanszék

A rendszerváltás valamint a "haderő reform" következtében az erődítés a harc műszaki biztosításának egyik legfontosabb feladatává vált. Ez a tény nagymértékben indokolja azt, hogy a főiskoláról kikerülő tiszt, tiszthelyettes, tartalékos parancsnoki hallgató nem csak ráismerés, hanem alkalmazás szinten sajátítsa el az erődítés tudományát. Sajnos a korábbi években ez nem volt gyakorlat. A magasabb szinten történő elsajátítást csak tantermi foglalkozások keretében nem lehet megoldani. A tapasztalatok azt bizonyítják, hogy jó módszernek tűnik, ha az elméleti foglalkozásokat feltétlenül bemutatás követi, ahol az oktatók a valóságban is be tudják mutatni a korábban elmondottakat. Ez az erődítési mintakert lehetővé teszi azt, hogy a hallgatók szakszerűen megépített, berendezett, üzemképes állapotban ismerkedhetnek meg a Magyar Honvédségben rendszeresített erődítési építményekkel, többek között azok üzemeltetésével, karbantartásával is.

Az ország területén nincs ilyen kiépített mintakert, ahol megtalálhatók lennének a Magyar Honvédségben rendszeresített és nem rendszeresített (de alkalmazható) erődítési építmények, ezért ezt az egyedülálló lehetőséget kihasználhatnák más tanintézetek illetve csapatok is kiképzési célra.